

3. Курсова робота «Протокол ефективності і безпеки лікарського засобу» як вид самостійної роботи студента є ефективним елементом у процесі вивчення клінічної фармації, допомагає зрозуміти сутність дисципліни, сприяє розумінню студентом індивідуалізації фармакотерапії конкретної нозології, вчить ефективно і патогенетично впливати на ланки захворювання, визначати часові терміни й критерії, за якими будуть вивчати ефективність лікарського препарату в залежності від шляху введення, лікарської форми, створювати профілактику побічних ефектів і токсичних впливів останніх.

#### Література

1. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / С.М. Нейко, Л.В. Глушко, М.І. Мізюк, І.П. Вакалюк // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С.56 – 58.

2. Вища освіта України і Болонський процес/під ред. В.Кременя. – Київ – Тернопіль, 2004. – 286 с.

3. Власко М.П. Про переваги модульно-рейтингової технології навчання / М.П. Власко, О.В. Устименко // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2 (42). – С. 98 – 106.

4. Клименко В.І. Самостійна робота студентів як важливий метод підготовки провізорів на кафедрі клінічної фармації й фармакотерапії/ В.І. Клименко // Буковинський медичний вісник. – 2014. – т. 18, №1 (69). – С. 51 – 53.

5. Кучерявий О.Г. Модульне-розвивальне навчання у вищій школі: аспекти проектування: монографія / О.Г. Кучерявий. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2006. – 304.

6. Мілерян В.Є. Методичні основи підготовки та проведення занять в медичних вузах: методичний посібник / В.Є.Мілерян. – К.: Вища школа, 2004. – 353 с.

УДК 616-089.11:378.14

### РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА В УДОСКОНАЛЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ І ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ

*С. М. Білаш, М. М. Коптев, О. М. Проніна, А. В. Пирог-Заказнікова, О. Ю. Половик*

*Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія»*

### ROLE OF THE STUDENT'S SCIENTIFIC SOCIETY IN TEACHING PROCESS IMPROVEMENT AT THE DEPARTMENT OF OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHIC ANATOMY

*S. M. Bilash, M. M. Koptev, O. M. Pronina, A. V. Pyrog-Zakaznikova, O. Yu. Poloviyk*

*Higher State Educational Establishment of Ukraine «Ukrainian Medical Stomatological Academy»*

В умовах сьогодення, коли кількість навальних годин з предмету значно скорочена, а також відчувається суттєвий брак трупного матеріалу, у покращанні практичної та теоретичної підготовки майбутніх медиків усе більшу роль почала відігравати робота студентського наукового гуртка кафедри. Робота у студентському науковому гурткові дозволяє майбутнім лікарям не лише підвищити свій рівень оволодіння практичними навичками та покращити теоретичні знання з предмету, але й знайти свій шлях у майбутній професії, отримати досвід для подальшої наукової роботи.

Nowadays, when the number of academic hours on the subject is greatly reduced and there is significant shortage of anatomic materials for research, the student's scientific society activities at the Department of Operative Surgery and Topographic Anatomy play the important role in improvement of future doctors practical and theoretical training. Research activities in student's society allow future doctors not only to improve their level of practical skills mastering and enhance theoretical knowledge on the subject, but also to find own way in the future profession, to gain experience for future scientific work.

**Вступ.** Головним завданням вищих навчальних закладів України є підготовка висококваліфікованих спеціалістів. Особливо актуально це для медичних вишів, оскільки ще видатний радянський клініцист М.П.Кончаловський сказав: «Можно быть плохим писателем, слабым художником, бездарным актером, но нельзя — преступно! — быть плохим врачом» [3]. Кафедра оперативної хірургії та топографічної анатомії, дотримуючись традицій своєї давньої славної історії, яка бере початок ще з 1884 року, завжди надавала належної уваги рівневі практичної підготовки студентів. В умовах сьогодення, коли кількість навальних годин з предмету значно скорочена, а також відчувається суттєвий брак трупного матеріалу, у покращанні практичної та теоретичної підготовки майбутніх медиків усе більшу роль почала відігравати робота студентського наукового гуртка кафедри.

**Основна частина.** У всі часи наша кафедра приділяла значної уваги науковій роботі студентів. Так у кафедральній бібліотеці з 1966 року збереглася монографія нашого доцента Білича А.М. [2], який в той час був студентом 4-го

курсу стоматологічного факультету і активним гуртківцем студентського наукового товариства кафедри оперативної хірургії та клінічної анатомії. Це є незаперечним свідченням внеску студентського наукового гуртка кафедри не лише у підготовку кадрів для лікувальних закладів, а й для формування майбутніх науковців та викладачів. Активними гуртківцями у студентські роки були й інші викладачі нашої кафедри: професор Проніна О.М., доценти Пирог-Заказнікова А.В. та Половик О.Ю. Отримані ними у той час теоретичні знання та практичні навички сприяли їхньому формуванню як науковців та викладачів оперативної хірургії та топографічної анатомії.

В умовах сьогодення студентський науковий гурток кафедри продовжує вирішувати низку важливих для роботи кафедри завдань. Зокрема пов'язаних з навчальним процесом. Останнє десятиліття організація навчального процесу з оперативної хірургії та топографічної анатомії зазнали значних змін, часом, негативних. Перш за все це пов'язано з браком трупного матеріалу. Його відсутність не дозволяла повноцінно ознайомити студентів з методи-

ками оперативних втручань та забезпечити повноцінне відпрацювання практичних навичок. Тут у нагоді усім учасникам навчального процесу стало використання ізольованих органів тварин. Застосування такої форми навчання покращує рівень практичної підготовки студентів, не порушує біоетичних норм і дозволяє студентам працювати з умовно «живими» тканинами. Використання голів свиней та великої рогатої худоби дозволяє виконувати такі практичні роботи, як роз'єднання та з'єднання м'яких тканин, трепанацію черепа, первинну хірургічну обробку рани, фронтотомію, гайморотомію тощо. Студенти при цьому заохочуються до активної роботи на практичному занятті; більшість із них може спробувати себе у різних якостях: і оперативної сестри, і асистента, і хірурга [5]. Проте проведення таких операцій як трепанація черепа, фронтотомія чи гайморотомія потребує знань особливостей анатомічної будови голів тварин, які використовуються у навчальному процесі.

Якраз у вирішенні цього питання і допомогли наукові дослідження студентів-гуртківців. У своїх роботах вони, зокрема, дослідили особливості анатомічної будови мозкового відділу черепа свиней, видові характеристики макро- та мікроскопічної будови лобових, верхньощелепних та клиноподібних пазух. У своїх роботах вони показали, що серед кісток мозкового відділу лобова є найбільшою, до того ж кривина її зовнішньої поверхні менша, порівняно з іншими кістками скеліття черепа свині, що робить цю ділянку найзручнішою для проведення навчальних операцій трепанації черепа. При цьому слід враховувати значну товщину лобової кістки свині, а також топографію лобових пазух свиней, які іноді мають значні розміри, численні перегородки, здебільшого розміщені у сагітальній площині, і досягають верхнього краю луски лобової кістки.

Вивчення топографії лобових пазух свиней показало, що виконання на них навчальних операцій за способом Кіліана утруднене видовими особливостями будови черепа, а тому їх розкриття можливе шляхом трепанації передньої стінки [4].

Результати експериментальних досліджень гуртківців стали корисними і для наукової роботи співробітників кафедри. Протягом 2010-2015 років одним із напрямків наукових досліджень кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії було вивчення впливу іммобілізаційного стресу на структурну організацію легень щурів. Студенти при цьому самостійно вивчали вплив різних експериментальних моделей хронічного іммобілізаційного стресу на організм щурів. Відтворювалося три моделі хронічного іммобілізаційного стресу: іммобілізація щурів у положенні лежачи на спині, підвішування атравматичним затискачем за шийну складку, фіксація у станковій за хвіст. Результати дослідження показали, що найтяжче стрес витримували тварини першої групи, що дозволило авторам зробити висновок: найдієвішою моделлю хронічного експериментального стресу у щурів є фіксація на спині, яка призводить до значних змін у фізичному та емоційному стані піддослідних [1].

Беззаперечним є значення роботи студентів у науковому гуртку і для підготовки до участі у Всеукраїнській предметній олімпіаді з оперативної хірургії та топографічної анатомії, а також до змагань у різних конкурсах з практичної хірургії. Два роки поспіль наші вихованці посідали призові місця у II етапі Всеукраїнської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії, де показували високий рівень підготовки у номінаціях «Кишковий шов» та «Рентгенанатомія». Участь гуртківців у II-му етапі Всеукраїнського конкурсу з практичної хірургії (Київ, 11-13.03.2016 року) принесла їм призові місця у різних видах змагань, як-от: «Лапароскопія», «Судинний шов», «Знання хірургічного інструментарію», «В'язання хірургічних вузлів», «Торакальна хірургія», «Шов шкіри». У загальному заліку наша команда посіла 4-те серед команд медичних вузів України.

В умовах обмеженого часу для аудиторної роботи студентів і відсутності можливостей, пов'язаних із специфікою предмета, для відпрацювання практичних навичок удома, робота у гуртку допомагає студентам краще підготуватися до участі у конкурсних змаганнях з практичної хірургії різного рівня складності. Оскільки програма таких змагань часом передбачає вирішення завдань, не передбачених навчальною програмою з оперативної хірургії та топографічної анатомії, саме індивідуальні заняття дозволяють гуртківцям достойно представляти нашу академію на Всеукраїнському рівневі.

**Висновки.** Робота у студентському науковому гуртку дозволяє майбутнім лікарям покращити свій рівень практичної та теоретичної підготовки, знайти свій шлях у майбутній професії, отримати досвід для подальшої наукової роботи.

### Література

1. Бабко Ю.С. Вплив різних експериментальних моделей хронічного іммобілізаційного стресу на загальний стан піддослідних щурів / Ю.С.Бабко, Ю.В.Яцик // Актуальні проблеми експериментальної та клінічної медицини: Тези доповідей Всеукраїнської студентської наукової конференції, приуроченої 25-й річниці аварії на Чорнобильській АЕС, 19 квітня 2011 року. – Полтава, 2011. – С. 70.
2. Билыч А.Н. Различия в форме и размерах лобных пазух у человека / А.Н.Билыч. – Харьков, 1966. – 15 с.
3. Кончаловский Евгений Михайлович. Кафедра терапии ПФ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rsmu.ru/2982.html>
4. Мазур В.В. Будова гайморових пазух свиней у нормі / В.В.Мазур, В.М.Гавриленко // Науковий потенціал майбутніх лікарів – запорука здорової нації України: Тези доповідей 70-ї ювілейної Всеукраїнської студентської наукової конференції, 17 квітня 2014 року. – Полтава, 2014. – С. 97.
5. Проніна О.М. Використання навчальних операцій на ізольованих органах тварин у процесі вивчення оперативної хірургії / О.М.Проніна, М.М.Коптев, С.І.Данильченко [та ін.] // Збірник наукових праць «Актуальні питання медичної науки та практики». – Запоріжжя, 2015. – Вип. 82, Т.2. – С. 36-42.